

YEMEN'İN GELECEĞİNDE BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ'NİN ROLÜ

Riad Domazeti

INSAMER

IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Domazeti, Riad. "Yemen'in Geleceğinde Birleşik Arap Emirliklerinin Rolü", İNSAMER, 26.06.2019.

 Analiz

Dört yılı aşkın süredir ciddi bir kriz sarmalında olan Yemen, yer altı zenginlikleri ve stratejik konumundan dolayı küresel güçler kadar Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), İran ve Suudi Arabistan gibi bölgesel güçlerin de odağında yer almaktadır. Dolayısıyla Yemen'deki kaosta, bahsi geçen bu ülkelerin payı oldukça büyüktür. İran ve Suudi Arabistan Yemen üzerinden dolaylı bir vekâlet savaşı sürdürürken, BAE de bölgesel nüfuzunu arttırmak için kendi ajandasını yürürlüğe koymuş durumdadır. Bugün gelinen noktada BAE, Yemen'de en etkin ve aktif yabancı güçlerin başındadır. Yemen'in güneyindeki askerî varlığı bir yana; desteklediği milis güçler, devlet bürokrasisi üzerindeki etkisi, toplumsal mühendislikler ve yarattığı ekonomik bağımlılık, Suudi Arabistan'ı dahi BAE'nin gerisinde bırakmıştır.

Arap Koalisyonu içerisinde yer alan iki kilit ülkeden biri olan Suudi Arabistan doğu

bölgelerinde daha etkinken, BAE'nin etkinlik alanı daha çok Yemen'in güneybatısında yoğunlaşmıştır. BAE, Yemen'in Babu'l-Mendep Boğazı'na bakan kısımlarında ve bu bölgenin güvenliğini sağlayacak kırsal kesimlere doğru uzanan coğrafi alanda hâkimiyetini genişletmiş durumdadır. Bütün bu gelişmelere bağlı olarak da bölgedeki gerginlik her geçen gün artmaktadır. Aden Körfezi ve Hürmüz Boğazı'nda petrol tankerlerinin hedef alınması sebebiyle önümüzdeki süreçte de Yemen, bölgesel ve küresel güçlerin çıkarlarının kesiştiği bir coğrafya olmaya devam edecek görünmektedir. Hasılı Yemen'deki krizin, Husiler ile Güneylilerin ayrımından ziyade daha kapsamlı bölgesel bir krize doğru gidişine tanık olunmaktadır.

Son dönemde bölgesindeki sorun alanlarında daha cesur inisiyatifler alan BAE'nin Yemen'deki esas hedefi, hem ekonomik hem de

INSAMER
IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

jeopolitik çıkar sağlamaktır. Ayrıca Arap Baharı sürecinden en çok rahatsız olan ülkelerin başına gelen BAE, Yemen'deki olası bir istikrar ve özgürlük ortamını kendisi için bir tehdit olarak algılamaktadır. Dubai ve Abu Dabi gibi finans dünyasının olduğu kadar uluslararası ticaretin de transfer merkezleri hâline gelen kentleri sebebiyle BAE, Yemen'in istikrara kavuşmasını istememektedir. Zira Yemen'deki krizin aşılması hâlinde, buradaki limanların potansiyel olarak BAE limanlarının yerini alması ihtimali BAE'yi kaygılandırmaktadır. Bu durum Çin'in "Yeni İpek Yolu Projesi"nin ortaya çıkmasından sonra daha da somutlaşmıştır. Bu çerçevede denilebilir ki, Aden Körfezi ve Kızıldeniz'in istikrara kavuşması, BAE'nin son dönemde parlayan yıldızının sönmesi anlamına gelmektedir.

Güney Yemen'in en stratejik kenti olan Aden, BAE destekli Güneyli ayrılıkçılar tarafından kontrol edilmektedir. Stratejik bir kıyı şehri olan Aden, aynı zamanda Güney Yemen'in başkentidir. Yemen'in en büyük liman şehri olmasından dolayı da sadece ekonomik ürünlerin değil gıda ve silahın da ülkeye giriş kapısı durumundadır.

Güneyli ayrılıkçıların iki devletli çözüm önerilerini dolaylı da olsa destekleyen BAE'nin güneyde doğrudan veya silahlı milisler aracılığıyla kontrol ettiği diğer önemli şehirler ise Lahic, Şebve ve Mehra'dır. Suudi Arabistan yanlısı grupların elinde bulunan Hadramut bölgesine de BAE destekli milisler tarafından zaman zaman saldırılar düzenlenmektedir.

Hâlihazırda stratejik Sokotro Adası'nı ele geçirmiş olan BAE, adaya asker de çıkarmıştır. Yerel halkın tüm itirazlarına rağmen bazı BAE'li yetkililer yaptıkları açıklamalarda, Sokotro Adası'nın BAE'nin bir emirliği olabileceğini ve buradaki 60.000 kişiye BAE pasaportu verilebileceğini ifade etmektedirler. Sokotro Adası'nın yanı sıra BAE, Aden Körfezi girişinde bulunan Miyun Adası ile Aden, Duba, Belhaf ve Meha limanlarının da kontrolünü ele geçirmiştir. BAE'nin Yemen'deki son stratejik hedefinin ise Hudeyde Limanı olduğu anlaşılmaktadır.

BAE'nin Yemen'deki temel amacı, söz konusu şehirlerde ve diğer stratejik noktalarda kontrolü sağlayıp askerî tesisler kurarak buradaki etkinlik alanını uzun vadede daha da genişletmektir. Her ne kadar Yemen'deki varlığını meşrulaştırmak için "terör" ve "İran varlığını" öne sürse de BAE'nin Suudi Arabistan'dan farklı olarak İran'la bir hesaplaşma derdinde olmadığı, hatta çoğu zaman Suudi Arabistan'ın desteklediği gruplara karşı savaştığı görülmektedir.

Husilerle mücadele adı altında Yemen'e giren BAE, meşru Hadi hükümeti ile de sorunlar yaşamaktadır. Aden havalimanının kontrolü için yaşanan çatışmalar, bu durumun en somut göstergesidir. BAE aynı zamanda Güney Yemen'de yer alan diğer Sünni gruplara karşı da hareket etmektedir. Özellikle mutedil halk hareketlerini bastırmak için düzenlediği suikastlar ve tutuklamalar, halkın direncini büyük ölçüde kırmıştır.

Yemen'de BAE'nin Desteklediği Gruplar ve Milis Güçler

BAE'nin Yemen stratejisinin ilk ayağını ülkedeki askerî varlığı oluştururken diğer ayağını da yerel milis güçlerle dağınık durumdaki bazı silahlı aşiretleri nizami bir askerî yapıya dönüştürmek oluşturmaktadır. BAE'nin güneydeki varlığını sağlamlaştıran asıl güçler de bunlardır. Çoğu eski çetelerden ve başıbozuk sokak kabadayılardan oluşan söz konusu gruplar arasında ideoloji olarak kimi zaman milliyetçilik kimi zaman da sosyalizm ön plana çıkmaktadır. Bu gruplarda savaşanların bazıları ise, sadece ekonomik kaygılar sebebiyle bu gruplara katılmaktadır. Aylık maaşa bağlanan bu insanlar, ailelerini geçindirmek için başka yol bulamadıklarından çaresizce bu gruplara katılmaktadırlar.

BAE, siyaseten Aden merkezli El-Hirak olarak bilinen ayrılıkçıları desteklemektedir. Güneyli ayrılıkçılar, merkezî hükümetin kendilerini dışladığı gerekçesiyle ülkenin güney kesiminin ayrı bir devlet olması gerektiğini savunmaktadır. BAE'nin Yemen'de desteklediği diğer bir yapı da Güney Geçici Meclisi'dir. Meşru Hadi hükümetinin tanımadığı bu meclis, ayrılıkçılar

tarafından gayrimeşru olarak ilan edilmiş olup iki Yemen şeklindeki tarihsel iddiayı savunmaktadır.

Askerî anlamda Yemen’de BAE’nin desteklediği en önemli oluşum Hizam-1 Emni adlı gruptur. Bu grup, Aden merkezli Güneyli ayrılıkçılarla birlikte BAE’nin Yemen stratejisindeki en önemli askerî güçlerin başında gelmektedir. Güney Yemen’de ayrılıkçıların bayrağını kullanan grup, Arap milliyetçiliği ile sosyalizm arasında bir ideolojik karışıma sahiptir. Askerî eğitim ve mühimmat gibi temel ihtiyaçları BAE tarafından sağlanan Hizam-1 Emni, önemli oranda eski asker ve yerel milis grupların birleşmesinden oluşmaktadır. Hizam-1 Emni güçleri hem meşru Hadi hükümetine hem de Husilere karşı bir oluşumdur.

Askerî anlamda BAE’nin desteklediği diğer bir grup da Hadrami Seçkinler Gücü’dür. Yemen’in en büyük ili Hadramut merkezli bu grup, yerel silahlı yapılardan oluştuğu için bölgecilik mantığına sahiptir. Lojistik, askerî eğitim ve mühimmat ihtiyaçları BAE tarafından karşılanan Hadrami Seçkinler Gücü, resmî olarak meşru hükümetin kontrolü altında görünse de gerçekte BAE’nin kontrolündedir.

Söz konusu grupları iyi bir askerî eğitimden geçiren BAE, bu oluşumları nizami bir milis gruba dönüştürmüştür. Bu grupların diğer bir özelliği ise, birbirinden kopuk hatta bazen düşman olarak birbirlerine karşı hareket ediyor olmalarıdır. Bundan dolayı da “devlet içinde devlet” olarak nitelendirilmektedirler.

BAE’nin desteklediği askerî yapılanmalarla ilgili en önemli sorunlardan biri de BAE’nin varlığını reddettiği “gizli hapishaneler” meselesidir. İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün bir raporuna dayandırılan verilere göre, Hadramut bölgesinde bu güçlerin nezaretinde, muhaliflerin tutulduğu gizli hapishaneler bulunmaktadır.

Bu grupların yerel halk için oluşturduğu en önemli sorunlardan biri de kurdukları “kontrol noktaları”nda sivilleri keyfi olarak gözaltına almalarıdır. Neredeyse her iki-üç kilometrede bir oluşturulan bu kontrol noktaları,

vatandaşların hayatını ve ulaşımı ciddi anlamda zorlaştırmaktadır. Ayrıca halkın mallarına da el koyan bu grupların davranışlarının öngörülemez olması, Yemen halkının dillendirdiği bir diğer önemli sorundur.

BAE destekli milis güçleri, cephede küçük yaşta çocukları da savaştırmaktadır. 2 milyon çocuğun okula gidemediği Yemen’de, 14 yaş altı çocukların %43’ü cephelerde sıcak çatışmaya sokulmaktadır.

BAE’nin Nihai Hedefi Yemen’i Bölmek

BAE’nin Yemen üzerinde uyguladığı politikalar büyük bir başarısızlığa ve yıkıma yol açmış durumdadır. Ülkede bir yandan Husilerin devam eden direnişi diğer yandan BAE’nin Yemen’in jeopolitik avantajlarını ve ekonomik kaynaklarını ele geçirme hedefi, Yemen’i çökmüş devletler kategorisine yerleştirmiştir. Ülkede devlet mekanizmalarının etkisi ve işlevi hızla erozyona uğrarken askerî milis grupların da birbirinden kopuk bir şekilde güçlerini arttırdığı görülmektedir. Bu kaos ortamı kuşkusuz en fazla Yemen halkını etkilemektedir. Hasılı BAE’nin Yemen’deki nihai hedefinin kendi kontrolü altında bulunan güneyde ayrı bir devlet kurmak olduğunu söylemek mümkündür.

Yemen’de Savaşı Sürdürmenin Bedeli: BAE İçin Ulusal Güvenlik Riski

2015 yılında BAE ve Suudi Arabistan öncülüğünde kurulan Arap Koalisyonu sonrasında, Yemen meselesinin birkaç aylık bir askerî müdahale ile çözüleceğine inanılmıştır. Ancak aradan geçen dört yılın sonunda gelinen noktada, iki ülkenin de zaafı ifşa olmuştur. Yemenmüdahalesi,ulusalgüvenlik sorunlarından ekonomik buhrana kadar BAE’nin geleceği için ciddi riskler oluşturmaya başlamıştır. Dünya enerji ihtiyacının karşılanmasında önemli bir konuma sahip olan BAE’nin Fuceyra Limanı ve havalimanının Husiler tarafından uzun menzilli roketlerle hedef alınması, ülkenin güvenlik zaafılarını ortaya koyan en somut örneklerdir.

Son olarak Hürmüz Boğazı'nda Suudi Arabistan ve BAE'nin petrol tankerlerini hedef alan saldırı ve sabotajlar da bölgesel gerginlik seviyesini açık bir şekilde göstermektedir. Batı dünyasının Ortadoğu ile siyasi ve ekonomik ilişkilerini

şekillendiren ve 21. yüzyılın önemli bir kalkınma ve ekonomik modeli olan BAE, önümüzdeki süreçte kimsenin beklemediği ulusal güvenlik riskleri ile karşı karşıya kalabilir.

